יום ה', כ"ט בתשרי תשע"ד (03 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

ואלה ימי השבוע ש-(י)היה...

היום, כ"ט בתשרי בשנת תרע"א (1911), בתל אביב נוסד על-ידי שולמית רופין בית-הספר הראשון למוסיקה, שנודע בשם הקונסרוואטוריון "שולמית": ציון דרך חשוב בתולדות המוזיקה החדשה בארץ ישראל.

סלמה (שולמית) רופין, מורה לזמרה באחד הקונסרבטוריונים בברלין, נישאה בחודש מרץ 1908 לדודנה ארתור רופין, ולמחרת החתונה יצאו בני הזוג הטריים לארץ ישראל כדי לייסד את המשרד הארצישראלי ביפו.

השניים שמו לב להיעדר חיי מוזיקה בארץ ישראל. בעוד ארתור רופין עוסק בעסקי ציבור, החליטה שולמית לייסד בית ספר למוזיקה. היא פנתה לכמה יהודים עשירים ברוסיה בעלי זיקה לציונות וביקשה את תרומתם להקמת בית הספר. על סמך הבטחתם היא פנתה לכנר אנרי מארטו מז'נבה, וביקשה ממנו שימליץ לה על מנהל מתאים לבית הספר. הוא המליץ לה על הכנר והמוזיקאי משה הופנקו. הופנקו נענה, וזמן קצר לאחר עלייתו לארץ פתחה רופין את בית הספר ביפו, בחודש נובמבר 1910. היה זה בית ספר למוזיקה הראשון מסוגו במזרח התיכון. בראש הוועד המפקח של בית הספר, עמד **מאיר דיזנגוף**.

בתחילה למדו בבית הספר 30 תלמידים צעירים מתל אביב. מספר התלמידים גדל באיטיות, מאחר שבאותה תקופה נחשבה הקניית חינוך מוזיקלי למותרות. לאחר שפסקה התמיכה הכספית מרוסיה גדלו הקשיים, אך למרות זאת נערכו מספר קונצרטים, הראשונים מסוגם בארץ, ועוררו התפעלות רבה.

בשנת 1912 מתה שולמית רופין, ולזכרה נקרא בית הספר "***שולמית***". הופנקו המשיך לנהל את בית הספר לבדו. לאחר מותה של רופין עבר משכנו של בית הספר מיפו ושכן בבית משפחת טרייביש, ברחוב הרצל 22 שבתל אביב הקטנה, וכעבור זמן קצר נדד ממקומו והשתכן בקומה שנייה בבית אחר שבאותו רחוב. בית הספר הפיח חיי מוזיקה בתל אביב הקטנה .דרויאנוב כותב כי בזכות בית הספר נעשתה תל אביב "פינה מרכזית בארץ לא רק למבקשי השכלה מוזיקלית, אלא גם לכל מי שהיתה לו זיקה נפשית למוזיקה".

משה הופנקו ניהל את מחלקת המיתרים וכלי הנשיפה ומרסל האמרשלג ניהל את כלי הפסנתר וכן לימד תאוריה וקומפוזיציה. בין המורים לפסנתר היו לינה הופנקו, אשתו של משה הופנקו, וגיטה ויצמן, אחותו של חיים ויצמן. כמו כן, לימד בבית הספר המוזיקאי יהודה שרתוק.

בשנת 1925 הפך בית הספר לקונסרבטוריון רשמי. בשנת 1926 ביקרו בקונסרבטוריון הפסנתרן ליאופולד גודובסקי והכנר יאשה חפץ. ארתור רובינשטיין כיבד את הקונסרבטוריון בנוכחותו בשנת 1927. בשנת 1930 נערך קונצרט לכבודם של אלברט איינשטיין והנציב העליון הרברט סמואל. הסולן היה הכנר יריב אזרחי, גיסו של משה הופנקו. [מקור]

=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=

מחר, ל' בתשרי (א' דראש חודש חשון) בשנת תשט"ז (1955) - במכון ויצמן מופעל ויצק, המחשב האלקטרוני הראשון בישראל ואחד הראשונים בעולם.

[המאמר הנ"ל ראה אור ב-1 במרץ 2007]

המחשב הראשון שנבנה בישראל, במכון ויצמן למדע, הוכר כ"אבן דרך בהיסטוריה העולמית של המיחשוב והנדסת האלקטרוניקה".

"לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ. כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי."
מתוך פרק התהלים [פ"א 14-15] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום חמישי בשבת

כניסת השבת	(ב"ש): 18^{02}	(י-ם): 17^{44}	(ת"א): 18^{00}	(חיפה): 17^{51}
צאת השבת	(ב"ש): 18^{58}	(י-ם): 18^{55}	(ת"א): 18^{56}	(חיפה): 18^{56}

פרשת השבוע: "נח" [בראשית ו' 9 – י"א 32]

יום נעים ושבת שלום ומבורך!

הדף מוקדש ל**פדיון נפשם** של נעדרי וכלואי ישראל

בס"ד "הדף – יום יום לתולדותינו"

יום ה', כ"ט בתשרי תשע"ד (03 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

נאספנו כאן היום כדי למסור לכם - חלוציה האמיתיים של תעשיית המחשבים בישראל - את הערכתנו ואת תודותינו, על האומץ והחזון שהפגנתם לפני שנים כה רבות, שהובילו, לא רק את ישראל, אלא את העולם כולו, למקום שבו אנו נמצאים כיום". כך אמר פרופ' מיכאל ר. **לייטנר**, נשיא ומנכ"ל חבר המנהלים של איגוד מהנדסי החשמל והאלקטרוניקה (IEEE), למדעני מכון ויצמן ,ולחברי הצוות הטכני, שבנו במכון ויצמן למדע, בשנת 1954, את **WEIZAC**, המחשב הראשון בישראל ואחד הראשונים בעולם. הדברים נאמרו בטקס שהתקיים באחרונה במכון ויצמן, ובו הוסר הלוט משלט הכרה מיוחד מטעם IEEE, שבו מוצג WEIZAC כ"אבן דרך בהיסטוריה העולמית של המיחשוב והנדסת האלקטרוניקה". נשיא מכון ויצמן למדע, פרופ' דניאל **זייפמן**, העניק לבוני המחשב הראשון מדליה מיוחדת "מדליית WEIZAC" ואמר כי החזון המדעי והאומץ של חברי הצוות הזה הפכו לערכים המאפיינים את מכון ויצמן למדע, וכי מדעני המכון שואפים להמשיך בדרכם של הראשונים, במטרה לקדם את הידע האנושי.

הזיכרון של המחשבים היום הוא לא מה שהיה פעם: זיכרונו של WEIZAC היה זעיר, בהשוואה להיקף הזיכרון הממוחשב שדרוש כיום להרצת תוכנית הפעלה סטנדרטית על מחשב אישי מודרני. אבל הזיכרונות של המדענים ושל המהנדסים שבנו את המכונה העצומה הזאת נותרו רעננים, והם חלקו אותם זה עם זה, ועם הקהל שהתאסף לכבודם. הם נזכרו, למשל, בוויכוח שהתעורר סביב השאלה האם ישראל, "ארץ כה קטנה", אכן זקוקה ל"מחשב כל-כך גדול". הם העלו גם זיכרונות על היוזם של הפרויקט, והמנהיג המדעי של הצוות, פרופ' חיים פקריס. מלווים על-ידי פרופ' צבי ארטשטיין, דיקן הפקולטה למתמטיקה ומדעי המחשב במכון ויצמן למדע, ובפרופ' אביעזרי פרנקל, מבוני WEIZAC, יצאו כולם למסע בשבילי הזיכרון .

סיפורו של המחשב העברי הראשון מתחיל בשנת 1945, כאשר ד"ר חיים **ויצמן**, לימים הנשיא הראשון של מדינת ישראל ושל מכון ויצמן למדע ,הציע לחיים **פקריס** לייסד מחלקה למתמטיקה שימושית במכון. באותם ימים עבד פקריס במכון ללימודים מתקדמים בפרינסטון, שם השתמש במחשב שתוכנן על-ידי ג'ון פון נוימן. הוא הסכים לקבל את הצעתו של ויצמן, אך ביקש והציע שיאפשרו לו לבנות מחשב דומה לזה שבו הוא משתמש בפרינסטון .

היה זה תנאי לא פשוט. פרויקט ענק כזה היה עתיד לגזול מתקציב מכון המחקר הצעיר כ-50,000 דולר - כחמישית מתקציבו השנתי הכללי. אבל בסופו של דבר הוכרע הוויכוח לטובת התומכים בבניית המחשב. בשנת 1953 יצאו לישראל ד"ר ג'ראלד **אסטרין**, שהיה למהנדס הראשי של פרויקט בנייתו של WEIZAC, ואשתו **ד"ר תלמה** אסטרין. כבר בהתחלה נתקלו בקושי הראשון: היכן ישיגו את הרכיבים הדרושים לבניית מחשב? הפתרון שמצאו התבסס על דמיון,...
[עוד...]

=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=

*יום ששי ויום שבת קודש – 2 ימי ראש חודש הם, לחודש השני של השנה, **חודש חשון**.*
*חודש חשוון הוא החודש השמיני בסדר המספרי של השנה המתחיל ביציאת מצרים, בה התחילו למנות את החודשים מניסן. שמו הבבלי: **ירחו שמנו** - ירח שמיני באכדית. מזלו **עקרב**. ... אין בו שום חג. יום י"א בחשוון יום פטירת רחל אמנו ויום לידת בנימין.*

וחודש חשון הוא החודש השני לבריאת העולם, וכך הוא גם נקרא בתורה במניינים שלפני יציאת מצרים כמו במעשה המבול.
*לחודש חשון יש שני שמות נוספים, **בול** ו**מר-חשון** או בקיצור "**חשון**" בלבד. השם בול הוא קדום והוא נזכר בספר מלאכים_א', ו', ל"ח (גמר מלאכת בניין בית המקדש הראשון): "וּבַשָּׁנָה הָאַחַת עֶשְׂרֵה בְּיֶרַח בּוּל הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי כָּלָה הַבַּיִת לְכָל-דְּבָרָיו וּלְכָל-מִשְׁפָּטוֹ וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים". השם בול מתקשר לתקופה. התלמוד הירושלמי מביא שני הסברים - האחד מלשון **בלה**, היות ש"בתקופה זו העשב בלה והעלים נובלים,*

"לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ. כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי."
מתוך פרק התהלים [פ"א 14-15] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **חמישי** בשבת

כניסת השבת	(ב"ש): 18^{02}	(י-ם): 17^{44}	(ת"א): 18^{00}	(חיפה): 17^{51}
צאת השבת	(ב"ש): 18^{58}	(י-ם): 18^{55}	(ת"א): 18^{56}	(חיפה): 18^{56}

פרשת השבוע: "נח" [בראשית ו' 9 – י"א 32]

יום נעים ושבת שלום ומבורך!

הדף מוקדש ל**פדיון נפשם** של נעדרי וכלואי ישראל

יום ה', כ"ט בתשרי תשע"ד (03 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

*והארץ נבילה ועשויה בולות בולות". הסבר שני - מלשון **בלל**, שבו בוללין ומערבבים אוכל לבהמה בתוך הבית. אחרים מקשרים את השם בול עם **מבול**, ורואים ב**בול** משמעות של טיפות מים, היות שבחודש זה מרבים הגשמים לרדת [הלוואי!] ובחודש זה אף התחיל המבול. ובו מתחילים לשאול על גשמים ולהתפלל "ותן טל ומטר לברכה", כשהכוונה ליורה היורד בחשון.*
והם גם מסבירים למה הורדה המ"ם של מבול מהשם "בול". הילקוט שמעוני (מלכים קנ"ג) אומר דבר אחר:
מהו בירח בול? בירח מבול, חסר מ' כנגד ארבעים יום, שאע"פ שנשבע הקב"ה כי מי נח זאת לי, אע"פ כן מ"ם יום בכל שנה היו אותם הימים עושים רושם בעולם עד שעמד שלמה ובנה את בית המקדש, ופסקו אותם מ"ם יום, לפיכך כתוב חסר כנגד ארבעים יום שפסקו. ואחרים אף קושרים את השם בול למלה "בלה", שפירושה שחת והתקלקל היות שבחודש זה מתחיל הסתיו שבו הכל נובל, נשחת ומתקלקל, והארץ מתנבלת. [מקור]

=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=

יום שבת, א' בחשון בשנת תרפ"ג [23 אוקט' 1922] – נערך מפקד אוכלוסין ראשון מטעם ממשלת המנדט.

באוקטובר 1922 נערך המפקד הראשון של ממשלת המנדט הבריטי בארץ ישראל. זה היה המפקד המודרני הרשמי הראשון שנערך בארץ ישראל, והוא כלל שאלות מעטות בנושאי גיל, מין, מצב משפחתי, דת ולשון. לגבי האוכלוסייה הבדווית, הסתפקו באומדנים בלבד.

מפקד האוכלוסין מספק את התמונה המלאה והמהימנה ביותר של אוכלוסיית המדינה ומאפייניה ב"מועד הקובע", (נקודת זמן מסוימת אליה מתייחס המפקד). במפקד אוספים נתונים בנקודת זמן נתונה על כל האוכלוסייה, להבדיל מסקרים אחרים, בהם אוספים נתונים רק על חלק קטן מהתושבים, וכך מסיקים מסקנות לגבי כלל האוכלוסייה.

ייחודו של מפקד האוכלוסין והדיור הוא האפשרות לחקור באמצעותו קבוצות אוכלוסייה קטנות ומיוחדות ולקבל מידע על יחידות גאוגרפיות קטנות (יישובים, שכונות).
המפקד מתבצע בישראל מדי כעשור. עד כה התקיים המפקד שש פעמים, בשנים 1948, 1961, 1972, 1983, 1995 ו-2008.

המפקד הוא אחד ממקורות המידע החשובים המהווים בסיס לסטטיסטיקה רשמית של מדינה.
מפקד האוכלוסין, לפי ההגדרה המקובלת כיום, הוא: "תהליך כולל של איסוף, קליטה, הערכה, ניתוח, פרסום והפצה של נתונים דמוגרפיים, כלכליים וחברתיים המתייחסים, בנקודת זמן נתונה, לכל התושבים של מדינה או אזור גאוגרפי חלקי אחר המוגדר היטב".

מקור המילה מפקד (census) היא בפועל הלטיני censere ומשמעותה, בניגוד לצפוי, **איננה 'ספירה' אלא דווקא 'הערכה'**, או במילה קרובה יותר לעולם הסטטיסטיקה, **'אמידה'**. עד כמה שהדבר עלול להישמע מוזר, למרות ההתקדמות הרבה בתחום זה, לא קיימת שיטה מעשית לקביעה מדויקת ומושלמת של גודלה ותכונותיה של אוכלוסייה גדולה כלשהי. המפקד, אם כן, מספק אומדן מוסכם בלבד, אך זהו אומדן טוב.

הצלחת המפקד תלויה בשני מרכיבים בסיסיים:

"לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ. כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי."
מתוך פרק התהלים [פ"א 14-15] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **חמישי** בשבת

כניסת השבת	(ב"ש): 18^{02}	(י-ם): 17^{44}	(ת"א): 18^{00}	(חיפה): 17^{51}
צאת השבת	(ב"ש): 18^{58}	(י-ם): 18^{55}	(ת"א): 18^{56}	(חיפה): 18^{56}

פרשת השבוע: "נח" [בראשית ו' 9 – י"א 32]

יום נעים ושבת שלום ומבורך!

הדף מוקדש ל**פדיון נפשם** של נעדרי וכלואי ישראל

יום ה', כ"ט בתשרי תשע"ד (03 באוקטובר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

1. סקירה מלאה ונכונה של האוכלוסייה - הכללת כל האוכלוסייה השייכת לאוכלוסיית המפקד בקובץ המפקדי הסופי.
2. איכות גבוהה של הנתונים הנאספים.

<u>מפקדים בארץ-ישראל לפני קום המדינה</u>

1905 - השלטונות העותמאניים ערכו מפקד בכל הממלכה העותמאנית, ובמסגרתו נערך מפקד גם בארץ-ישראל, שלא הקיף את כל המדינה. אחת ממטרות המפקד היתה להניח יסודות למרשם תושבים קבוע לפי מתכונת מדינות אירופה.

1919-1916 - בשנים אלו נערך מפקד בחמישים יישובים יהודיים ומעורבים - עירוניים וכפריים. לא היה זה מפקד, שנערך בו-זמנית בכל הארץ, אלא מספר מפקדים מקומיים, שהראשון שבהם נערך בירושלים. הסיבה לזמן הממושך שארכו המפקדים היתה המצב ששרר בארץ בתקופת מלחמת העולם הראשונה. בשלבים הראשונים של המפקד היתה ארץ-ישראל עדיין תחת שלטון טורקי. עם הסתלקות הטורקים וכיבוש הארץ על ידי הבריטים, בשנים 1918-1917, דאג המשרד הארץ-ישראלי של ההסתדרות הציונית העולמית בראשות ארתור רופין [ר' לעיל] ויעקב טהון להשלים את סדרת המפקדים המקומיים.

1922 - באוקטובר 1922 נערך המפקד הראשון של ממשלת המנדט הבריטי בארץ-ישראל. זה היה המפקד המודרני הרשמי הראשון שנערך בארץ-ישראל, והוא כלל שאלות מעטות בנושאי גיל, מין, מצב משפחתי, דת ולשון. לגבי האוכלוסייה הבדווית, הסתפקו באומדנים בלבד.

1931 - בנובמבר 1931 ערכו הבריטים מפקד אוכלוסין נוסף שהיה המפקד היסודי שנערך בארץ-ישראל המנדטורית, מבחינת ארגון, עיבוד וניתוח הנתונים, כשנוסף על הנושאים שהוזכרו ב- 1922 נאספו גם נתונים על אזרחות, משלח יד, ענף כלכלי, ידיעת קרוא וכתוב ומומים גופניים. תוצאותיו של המפקד פורסמו בשני כרכים עבי כרס וגדושי מספרים על ההרכב הדתי, האתני והכלכלי של האוכלוסייה. תוצאות מפקד זה משמשות מקור עשיר למידע על אוכלוסיית ארץ-ישראל באותה עת.
בהתחשב בדינמיקה של השינויים הדמוגרפיים והחברתיים שהתרחשו בישראל דאז, התיישנו נתוני מפקד 1931 מהר מאוד. בשנים שאחר כך ביקשו הבריטים לבצע שלוש פעמים מפקדי אוכלוסין במרווחים של חמש שנים אך ללא הצלחה: בשנת 1936 פרצו מאורעות, בשנת 1941 היתה מלחמת העולם השנייה בעיצומה ובשנת 1946 הגיעה המתיחות הפוליטית בארץ-ישראל לשיא, ומצב זה לא אפשר עריכת מפקד בתנאים נאותים. המחסור במידע הביא לעריכת מפקדים מקומיים של האוכלוסייה היהודית: בירושלים נערך ב-1939 מפקד מוצלח למרות שהוחרם על-ידי האוכלוסייה החרדית; בחיפה התקיים מפקד ב-1938, ובצפת, בטבריה ובסקטור החקלאי נעשו מפקדים בשנים 1942-1941. מפקדים אלו אורגנו על ידי הנהגת היישוב והם נוספו לשני מפקדים קודמים שאורגנו על ידי ההסתדרות הציונית (ב-1916 וב-1918) ומפקד תל אביב (ב-1925). [מקור]

=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=-=

<u>יום ראשון, ב' בחשון</u> בשנת ד'תתקמ"ז [1187] - כיבוש ירושלים ע"י סאלח אדין וקץ הממלכה הנוצרית בירושלים שאסרה את עליית היהודים לירושלים.

"לוּ עַמִּי שֹׁמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל בִּדְרָכַי יְהַלֵּכוּ. כִּמְעַט אוֹיְבֵיהֶם אַכְנִיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדִי."
מתוך פרק התהלים [פ"א 14-15] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום <u>חמישי</u> בשבת

כניסת השבת	(ב"ש): 18^{02}	(י-ם): 17^{44}	(ת"א): 18^{00}	(חיפה): 17^{51}
צאת השבת	(ב"ש): 18^{58}	(י-ם): 18^{55}	(ת"א): 18^{56}	(חיפה): 18^{56}

פרשת השבוע: "נח" [בראשית ו' 9 – י"א 32]

יום נעים ושבת שלום ומבורך!

הדף מוקדש ל**פדיון נפשם** של נעדרי וכלואי ישראל